de Volkskrant

27 mei 2015 door Fokke Obbema

'Ik wilde mijn kinderen trots maken op hun afkomst'

Terwijl de oorlogstrom in Azië steeds luider klinkt, heeft Japan nog moeite de erfenis van de vorige oorlog te accepteren. Kinderen van Amerikaanse mariniers en Japanse vrouwen op het eiland Okinawa worden met de nek aangekeken. Midori Thayer richtte een 'Amerasian' school voor hen op. Midori Thayer door met haar Amerasian School, bestemd voor de kinderen van Amerikaanse mariniers en vrouwen van het Japanse eiland Okinawa. Na zestien jaar krijgt zij eindelijk erkenning.

De decennialange aanwezigheid van tienduizenden Amerikaanse mariniers op het subtropische eiland Okinawa, het uiterste zuidpuntje van Japan, laat zijn sporen na. Dat is goed te zien in het voorstadje Ginowan, ten noorden van de hoofdstad Naha. In een woonwijk, omringd door flats, staat een vriendelijk ogend, crèmekleurig gebouw van twee verdiepingen. Bij de ingang kondigt een kleurrijk bord de 'Okinawa Amerasian School' aan. Bezoekers krijgen sloffen aangeboden, waarna een rondleiding volgt langs een zestal bescheiden lokaaltjes met tien tot vijftien leerlingen per klas. Zwarte en Aziatische kinderen zitten er door elkaar. Wat zij gemeen hebben is hun achtergrond: hun vaders zijn Amerikanen die hun kinderen hebben verwekt bij Japanse moeders. Jaarlijks worden er op Okinawa zo'n 250 van deze 'Amerasian' kinderen geboren.

Hun lot is vaak weinig benijdenswaardig. Hun vaders vertrekken na hun 'tour of duty' regelmatig abrupt naar hun thuisland om niets of nog maar bar weinig van zich te laten horen. Bovendien reageert de homogene Japanse samenleving niet bepaald zachtzinnig op deze zichtbaar afwijkende kinderen. Op de lagere school krijgen zij nogal eens te maken met pestende klasgenootjes. Hun moeders krijgen het verwijt van overspeligheid.

'Ik ben regelmatig als een hoer behandeld', vertelt Midori Thayer, het 55-jarige schoolhoofd met een trilling in haar stem. Halverwege de jaren negentig trouwde ze met een Amerikaanse marinier en kreeg drie kinderen met hem. Destijds was ze nog apotheker in een ziekenhuis, terwijl hij hij op een van de Amerikaanse bases werkte. Hun huwelijk liep stuk. 'Ik moest halsoverkop met mijn drie kinderen het huis verlaten. Daarna heeft hij geen cent meer aan ons betaald', vertelt ze openhartig.

Thayer stond er alleen voor en het was de scholing van haar kinderen die haar de grootste zorgen baarde. 'Op de internationale school op de Amerikaanse basis leren ze nauwelijks Japans schrijven en lezen, dus zouden ze er een grote maatschappelijke achterstand oplopen. Maar op een Japanse school zouden ze te maken krijgen met alle vooroordelen van anderen. Dat voelen kinderen. Voortdurend krijgen ze dan vragen als: 'Wie is je vader? Welke nationaliteit heb je?' Dat leek me slecht voor hun zelfgevoel. Deze kinderen worden vaak als 'half-half' aangeduid, maar ik heb het liever over 'dubbele' kinderen, want ze hebben twee identiteiten.'

Een meisje leest in de hal van de Japans-Amerikaanse school. © Io Cooman

Kinderen op de speelplaats van de Amerasian School in Okinawa. © Io Cooman

Trots

Met vier andere, alleenstaande moeders met Amerasian-kinderen, besloot Thayer in 1999, twee jaar na haar scheiding, zelf een school te beginnen: 'Ik wilde mijn kinderen trots maken op hun afkomst. En ik wilde dat ze op hun 21ste zelf zouden kunnen kiezen tussen hun Amerikaanse of hun Japanse identiteit. Taal is identiteit, dus ik vond het erg belangrijk dat ze in beide talen goed zouden worden.'

Van de lokale onderwijsautoriteiten kreeg ze geen enkele medewerking. Juridisch konden ze haar niet verbieden een eigen school te beginnen, maar van enige financiële of morele steun was geen sprake. 'Ze haten deze school. Waarom? Omdat de meeste mensen hier een hekel aan de Amerikanen hebben. Alleen al daarom zijn ze er tegen en staken ze geen vinger uit om ons te helpen. 'Waarom heb je onze hulp nodig? Je hebt toch zelf liggen vozen.' Dat was de weerstand waarmee ik te maken kreeg. En die is er eigenlijk nog altijd.'

Midori Thayer, schoolhoofd van de Okinawa Amerasian School. © Io Cooman

Nauwelijks geld

Thayer wist enkele private fondsen zover te krijgen bij te springen, waardoor ze de huur van het schoolgebouw en een bescheiden salaris aan haar leraren kon betalen. Voor haarzelf was er lange tijd nauwelijks geld, tot 2010 moest ze er een andere baan naast doen. 'Ik zou het niet nogmaals kunnen doen. Dit heeft me zoveel energie gekost.'

Schoolboeken kocht zij aanvankelijk op rommelmarkten en schoolbankjes en ander meubilair wist zij los te peuteren bij andere scholen. Gemotiveerd werd ze door de behoefte waar de school in bleek te voorzien: tegen de verdrukking in groeide die gestaag tot inmiddels bijna tachtig leerlingen.

Ook is er sprake van erkenning op het Japanse 'vasteland', zoals de rest van Japan hier wordt aangeduid. Zo kreeg Thayer eerder dit jaar een prijs van de nationale krant Asahi voor 'innovatief onderwijs'.

Pearl Harbour

Amerikanen luidruchtig en vervuilend

Op een bevolking van 1,4 miljoen mensen telt Okinawa circa 27 duizend Amerikaanse militairen. Hun bases nemen eenvijfde deel van het eiland in beslag en met hun militair materieel is er sprake van een luidruchtige, vervuilende aanwezigheid. Ook hebben verkrachtingen door mariniers veel kwaad bloed gezet. De klachten daarover worden in de ogen van de lokale bevolking grotendeels genegeerd door de Japanse regering. Die erkent wel de 'last' die de Amerikaanse marine- en luchtmachtbases bezorgen en wil die ook reduceren, maar daar zit bar weinig schot in. Ondertussen proberen Amerikanen en lokale bevolking met elkaar te leven. Het resultaat daarvan zijn onder meer jaarlijks 250 kinderen met een Amerikaanse vader en een Japanse moeder.

Naast de tweetaligheid gaat het daarbij om het geschiedenisonderwijs. Daarover is veel debat, nu de regering-Abe poogt de bedenkelijke rol van Japan in geschiedenisboekjes weg te poetsen in een poging de nationale trots te herstellen. 'Voor de Tweede Wereldoorlog hebben we hier zowel een Amerikaanse als een Japanse leraar om beide kanten van het verhaal goed te kunnen vertellen', zegt Thayer. Zelf leerde ze over de Japanse aanval op Pearl Harbour in 1941 maar één zinnetje, namelijk dat die plaatsvond. 'En we leerden dat de atoombommen de schuld van de Amerikanen waren. Hier krijgen kinderen beide verhalen te horen, zodat ze zelf kunnen nadenken en leren dat wie goed en fout is in de oorlog niet zo gemakkelijk is vast te stellen.'

Onlangs volgde een nog belangrijker prijs, zeker in geld uitgedrukt: de Global Citizenship Award van de Japan Foundation, een nationale organisatie gericht op internationale culturele uitwisseling. Erkenning is er inmiddels ook van de kant van de Amerikanen op Okinawa zelf. 'Ik heb een keer een lezing gegeven op de belangrijkste basis. Na afloop kwamen ze naar me toe en zeiden: 'Thank you for raising our kids', vertelt Thayer, met opwellende tranen bij de herinnering. Sindsdien gaat een deel van de verkoop van de jaarlijkse rommelmarkt op de bases naar de Amerasian school. Alleen van de zijde van de lokale autoriteiten ontbreekt nog erkenning. 'Die hebben nog nooit dankjewel gezegd. Maar misschien zullen ze zich daar door alle erkenning van anderen ooit nog wel eens toe gedwongen voelen', glimlacht Thayer.